

Besluit van ..... tot wijziging van het Besluit houders van dieren en het Besluit diergeneeskundigen in verband met een verbod op het verhandelen van hoogdrachtige varkens en runderen en het uitfaseren van het couperen van schapenstaarten

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, nr. WJZ.....;

Gelet op de artikelen 2.7, tweede lid, onder a, onder 2°, en 2.8, tweede lid, onder b, van de Wet dieren;

De Afdeling advisering van de Raad van State gehoord (advies van ..... nr. ....);

Gezien het nader rapport van Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van ....., nr. WJZ.....;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel I

Hoofdstuk 2 van het Besluit houders van dieren wordt als volgt gewijzigd:

A

Aan paragraaf 4 wordt het volgende artikel toegevoegd:

Artikel 2.27a. Verbod verkoop, verhandelen en afleveren hoogdrachtige varkens

1. Het is verboden een zeug die meer dan 77 dagen drachtig is, ten behoeve van het doden voor de productie van dierlijke producten te verkopen, voor de verkoop aan te bieden, in de handel te brengen of af te leveren.

2. Het eerste lid is niet van toepassing ingeval:

a. bij het dier een noodslachting wordt uitgevoerd overeenkomstig sectie I, hoofdstuk VI van bijlage III bij verordening (EG) nr. 853/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 houdende vaststelling van specifieke hygiënevoorschriften voor levensmiddelen van dierlijke oorsprong (PbEG L 139); of

b. het dier is besmet met een bij ministeriële regeling aangewezen dierziekte of zoönose.

3. Degene die een zeug verkoopt, voor verkoop aanbiedt, in de handel brengt of aflevert ten behoeve van het doden voor de bedrijfsmatige productie van dierlijke producten, verklaart naar waarheid dat de zeug zich op dat moment niet in het laatste derde deel van de dracht bevindt, of vermeldt op deze verklaring de reden waarom het tweede lid van toepassing is, en draagt ervoor zorg dat de exploitant van de inrichting waar het dier wordt gedood, beschikt over deze verklaring.

4. Een dierziekte of zoönose als bedoeld in het tweede lid, onder b, kan worden aangewezen indien:

a. uitroeiing van de dierziekte in het belang is van de diergezondheid of de volksgezondheid, of uitroeiing of beheersing van de zoönose in het belang is van de volksgezondheid;

b. besmetting met de dierziekte of zoönose niet tot gevolg heeft dat het vlees van het dier niet geschikt is voor menselijke consumptie; en

c. het op korte termijn doden van een besmet dier een redelijkerwijs te nemen maatregel is met het oog op uitroeiing die ziekte of zoönose, of de beheersing van die zoönose.

B

Aan paragraaf 5.1 wordt het volgende artikel toegevoegd:

Artikel 2.46a. Verbod verkoop, verhandelen en afleveren hoogdrachtige runderen

1. Het is verboden een rund dat meer dan 185 dagen drachtig is, ten behoeve van het doden voor de productie van dierlijke producten te verkopen, voor de verkoop aan te bieden, in de handel te brengen of af te leveren.

2. Het eerste lid is niet van toepassing ingeval:

a. bij het dier een noodslachting wordt uitgevoerd overeenkomstig sectie I, hoofdstuk VI van bijlage III bij verordening (EG) nr. 853/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 houdende vaststelling van specifieke hygiënevoorschriften voor levensmiddelen van dierlijke oorsprong (PbEG L 139); of

b. het dier is besmet met infectieuze rhinotracheïtis, boviene virusdiarree, leptosprose, salmonella of een andere bij ministeriële regeling aangewezen dierziekte of zoönose.

3. Degene die een rund verkoopt, voor verkoop aanbiedt, in de handel brengt of aflevert ten behoeve van het doden voor de bedrijfsmatige productie van dierlijke producten, verklaart naar waarheid dat het rund zich op dat moment niet in het laatste derde deel van de dracht bevindt, of vermeldt op deze verklaring de reden waarom het tweede lid van toepassing is, en draagt ervoor zorg dat de exploitant van de inrichting waar het dier wordt gedood, beschikt over deze verklaring.

4. Artikel 2.27a, vierde lid, is van toepassing op een aanwijzing als bedoeld in het tweede lid, onder b.

Artikel II

Aan artikel 7.1 van het Besluit diergeneeskundigen wordt het volgende lid toegevoegd:

9. Artikel 2.5, onder a, vervalt met ingang van 1 januari 2028.

Artikel III

De artikelen van dit besluit treden in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,

Besluit van ..... tot wijziging van het Besluit houders van dieren en het Besluit diergeneeskundigen in verband met een verbod op het verhandelen van hoogdrachtige varkens en runderen voor de slacht en het uitfaseren van het couperen van schapenstaarten

NOTA VAN TOELICHTING

1. Inleiding

Dit besluit voorziet in een verbod op het verhandelen van varkens en runderen die hoogdrachtig zijn voor de slacht en in het uitfaseren van de mogelijkheid om de staarten van schapen van enkele rassen te couperen. Daartoe worden respectievelijk het Besluit houders van dieren en het Besluit diergeneeskundigen gewijzigd.

Het verbod is aangekondigd in de 'verzamelbrief dierenwelzijn' van de toenmalige Staatssecretaris van Economische Zaken aan de Tweede Kamer van 7 juli 2017 (Kamerstukken II 2016/17, 28286, nr. 922, blz. 5-6). Deze aankondiging is door mij bevestigd in het plenair debat met de Tweede Kamer van 24 januari 2019 (Handelingen II 2018/19, nr. 45, item 9, blz. 5-6).

De uitfasering van de mogelijkheid om de staarten van schapen van enkele rassen te couperen heb ik aangekondigd in mijn brief aan de Tweede Kamer van 9 november 2018 (Kamerstukken II 2018/19, 35000 XIV, nr. 61, blz. 2).

2. Verbod op verhandelen hoogdrachtige varkens en runderen voor de slacht (artikel I)

2.1. Aanleiding

Op grond van de artikelen 6, derde lid, 8 eerste lid en 9, eerste lid, van verordening 1/2005 in samenhang met hoofdstuk I, onder 2, onder c, van bijlage I bij die verordening mogen drachtige dieren waarvan de draagtijd voor 90% of meer gevorderd is, niet worden vervoerd. Dat betekent andersom dat drachtige dieren waarvan de draagtijd minder bedraagt dan 90%, wel mogen worden vervoerd, ook voor slachtdoeleinden.

Dat brengt mee dat drachtige dieren in het zogeheten laatste derde deel van de dracht, als hun draagtijd minder dan 90% bedraagt, tot dusverre mochten worden geslacht. In de praktijk gebeurt dit ook. Uit wetenschappelijk onderzoek van de European Food Safety Authorities (EFSA) en Wageningen University & Research en uit bevindingen van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (hierna: NVWA) komt naar voren dat met enige regelmaat (hoog)drachtige dieren worden aangevoerd op het slachthuis. Enkele procenten (0,5-3%) van het totaal aantal aangevoerde dieren voor de slacht blijkt zich in het laatste derde deel van de dracht te bevinden². Uit de handhavingsstatistieken van de NVWA over het transport van hoogdrachtige runderen dat er in 2019 226 vermoedelijk hoogdrachtige runderen met een draagtijd van meer dan 90% op het slachthuis zijn aangevoerd. In dergelijke gevallen wordt een rapport van bevindingen opgesteld door de NVWA. Aangenomen wordt dat het aantal hoogdrachtige runderen in het laatste derde deel van de dracht dat op het slachthuis is aangevoerd nog hoger ligt, maar cijfers hierover ontbreken.

Uit het oogpunt van dierenwelzijn is deze praktijk onwenselijk. Uit de aangehaalde onderzoeken komt naar voren dat een ongeboren dier in het laatste derde deel van de dracht over een volledig aangelegd pijnperceptiesysteem beschikt. Het eerstgenoemde EFSA-rapport geeft daarbij wel aan dat de foetus waarschijnlijk, dankzij de hormonale systemen van het moederdier, ook in dit laatste derde deel van de dracht geen pijn ervaart. Toch kan niet worden uitgesloten dat een foetus pijn, stress of ongemak ervaart als het moederdier in het laatste derde deel van de dracht wordt geslacht. Dat maakt dat er ook maatschappelijke weerstand bestaat tegen deze praktijk. De Stichting Dier & Recht heeft op 24 januari 2019 de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van de Tweede Kamer een door meer dan 30.000 mensen ondertekende petitie aangeboden om de slacht van hoogdrachtige koeien te stoppen.

Gegeven het belang van dierenwelzijn en de maatschappelijke weerstand tegen deze praktijk, is het wenselijk dat de slacht van hoogdrachtige dieren niet langer is toegestaan. Dit wijzigingsbesluit voorziet hierin.

2.2. Uitwerking van het verbod

De gezondheid en het welzijn van het moederdier, en daarmee ook haar foetussen, is primair de verantwoordelijkheid van de veehouder. Deze draagt zorg voor de verzorging van het dier, de behuizing, het voederen en de verzorging van zieke of gewonde dieren (artikel 1.7 van het Besluit houders van dieren). Hij beslist ook over de inseminatie van de dieren. Dat betekent dat de veehouder als geen ander, zo nodig met ondersteuning van een dierenarts, overzicht heeft over welke dieren op het bedrijf drachtig zijn, en wat de duur van de dracht is. Voor andere schakels in de keten, zoals slachthuizen en vervoerders, is de onderkenning van dracht en de inschatting van de duur ervan praktisch niet mogelijk. Ook is de veehouder, als rechthebbende, verantwoordelijk voor het besluit om een dier al dan niet van het bedrijf af te voeren voor de slacht.

Daarom zijn de in dit besluit voorziene verboden (artikelen 2.27a, eerste lid, en 2.46a, eerste lid, van het Besluit houders van dieren) gericht op de houder van de dieren, en niet op bijvoorbeeld een vervoerder of een exploitant van een slachthuis. Wanneer de dracht van het dier zich in het laatste derde deel van de dracht bevindt, mag de houder de drachtige dieren kort gezegd niet van het bedrijf afvoeren met het oogmerk om deze te laten slachten. De in het besluit opgenomen verboden sluiten aan bij de in dit geval relevante handelingen die op grond van artikel 2.7, eerste lid, van de Wet dieren bij algemene maatregel van bestuur kunnen worden verboden: het verkopen, voor de verkoop aanbieden, het in de handel brengen en het afleveren van dieren (hierna te samen aangeduid als 'verhandelen'). Om te bewerkstelligen dat een veehouder, voordat deze een dier verhandelt ten behoeve van de slacht, zich ervan vergewist dat de betrokken dieren zich niet in het laatste derde deel van de dracht bevinden, verplicht dit besluit de veehouder ertoe om dit naar waarheid te verklaren en ervoor te zorgen dat degene aan wie de dieren worden verhandeld voor de slacht, komt te beschikken over deze verklaring (artikelen 2.27a, derde lid en 2.46a, derde lid). Dat maakt dat de wederpartij de veehouder zo nodig kan aanspreken op de verplichting om geen drachtige dieren te verhandelen als zij zich in het laatste derde deel van de dracht bevinden.

De nieuwe verboden zijn van toepassing op de verhandeling van varkens (artikel 2.27a van het Besluit houders van dieren) en runderen (artikel 2.46a van voornoemd besluit). De reikwijdte van dit verbod beperkt zich tot dieren van deze soorten omdat hiervoor op dit moment wetenschappelijke parameters beschikbaar zijn die indicatief zijn voor het drachtstadium. Een mogelijke uitbreiding van de reikwijdte van dit verbod zal wel verkend worden op basis van opgedane ervaring met de verboden op varkens en runderen en voortschrijdende kennis.

De nieuwe verboden zijn in de praktijk van toepassing wanneer een varken of een rund drachtig is vanaf het de laatste derde deel van de drachtperiode totdat de draagtijd 90% of meer bedraagt. Immers vanaf dat moment is vervoer van hoogdrachtige dieren verboden op grond van de in paragraaf 2.1 aangehaalde transportverordening. Bij runderen, met een draagtijd van ongeveer 280 dagen, begint het laatste derde deel van de dracht bij 185 dagen. Bij varkens, met een draagtijd van ongeveer 115 dagen, begint het laatste derde deel van de dracht bij 77 dagen. De dag van inseminatie of dekking wordt hierbij aangehouden als dag nul.

De in dit besluit voorziene verboden beperken zich tot het verhandelen van hoogdrachtige dieren voor de slacht. Wanneer dieren om andere redenen worden verhandeld, bijvoorbeeld om op een andere veehouderij te worden gehouden met het oog op fokkerij of mesterij, verzet dit verbod zich daartegen niet.

Wanneer een voor het overige gezond dier een ongeval heeft gehad en het wenselijk is het dier te doden om verder lijden te voorkomen, kan het dier in aanmerking komen voor noodslacht. Verordening 853/2004 laat deze zogeheten noodslacht onder voorwaarden toe. Er is in een dergelijke geval dus sprake van verhandeling met het oog op de slacht. Voor deze situatie van noodslacht is voorzien in een uitzondering op het verbod (artikelen 2.27a, tweede lid, onder a, en 2.46a, tweede lid, onder a, van het Besluit houders van dieren). In dat geval is het redelijk om het moederdier, dat hoe dan ook gedood zal worden ter voorkoming van lijden, te slachten om het vlees van het overige gezonde dier een bestemming te kunnen geven in de voedselketen.

Buiten noodslacht zijn er ook andere situaties denkbaar waarin het drachtige dier op korte termijn moet worden gedood terwijl het wel slachtwaardig is. Het gaat hier om gevallen waarin dieren zijn besmet met een bepaalde dierziekte of een zoönose, waarbij het in het belang van de diergezondheid of de volksgezondheid is dat de ziekte of zoönose wordt uitgeroeid en met het oog daarop besmette dieren van het bedrijf worden afgevoerd en gedood. Bij zoönosen die praktisch niet uitroeibaar zijn, kan het in het belang zijn van de volksgezondheid dat de dieren worden gedood met het oog op de beheersing van de zoönose. Uiteraard laat dit onverlet dat een veehouder op voorhand de nodig biosecurity-maatregelen treft om dergelijke ziekten en zoönosen, en het afvoeren en doden van besmette dieren, zoveel mogelijk te voorkomen.

Wanneer een dier ondanks besmetting slachtwaardig is, weegt het belang van diergezondheid of volksgezondheid zwaarder en is het redelijk dat het moederdier, dat hoe dan ook gedood zal

worden, mag worden geslacht. Dit wijzigingsbesluit voorziet voor die situaties in een uitzondering op het verbod.

Het gaat hier om ziekten en zoönosen die door de bedrijven zelf worden bestreden, al dan niet via deelname aan een privaatrechtelijk systeem. Dierziekten en zoönosen die van overheidswege worden bestreden – de besmettelijke dierziekten en zoönosen (artikel 15 en 103 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren) – vallen hier buiten. Dieren die zijn besmet met één van die ziekten of zoönosen dienen met het oog op de bestrijding te worden gedood en het vlees van die dieren is niet geschikt voor menselijke consumptie, zodat slacht niet aan de orde is.

Bij runderen gaat het op dit moment om twee ziekten en twee zoönosen: infectieuze rhinotracheïtis (hierna: IBR), boviene virusdiarree (hierna: BVD), leptospirose en salmonella. Deze zijn aangewezen in artikel 2.46a, tweede lid, onder b. van het Besluit houders van dieren.

IBR is een virusziekte die leidt tot weerstandsproblemen die gepaard kunnen gaan economische schade door productieverliezen. De ziekte kan zich lang handhaven op een bedrijf omdat besmette dieren hun leven lang virus met zich mee dragen en in tijden van stress of verminderde weerstand opnieuw virus kunnen uitscheiden. Als een dier serologisch positief wordt bevonden is ook bewezen dat een dier IBR-virus drager is en daarmee een risico voor de rest van het bedrijf. Tijdige afvoer van een dier is de beste maatregel om verdere besmetting op het bedrijf te voorkomen.

BVD is een virusziekte die leidt tot grote weerstandsproblemen bij dieren. Besmette dieren zijn gevoeliger voor infecties met andere ziekteverwekkers. Daarnaast komen zogenaamde virusdragers voor, dieren die continu BVD-virus uitscheiden, waardoor BVD actief aanwezig blijft op een bedrijf. Deze BVD-dragers moeten worden opgespoord en afgevoerd om de cyclus van besmetting op een bedrijf te doorbreken. Daar komt bij dat kalveren van BVD-dragers zelf ook altijd BVD-drager zijn. De vooruitzichten voor deze kalveren zijn somber. Het is in het belang van zowel het ongeboren kalf (voorkomen van ziekteleed na geboorte) als het bedrijf (voorkomen van verdere besmetting) om BVD-dragers snel af te voeren. Een BVD-drager wordt aangetoond door een positieve virus-test.

Leptospirose, ook wel melkerskoorts genoemd, is een zoönose en wordt daarom al jarenlang bestreden op melkveebedrijven. Er zijn maar enkele bedrijven per jaar waar deze ziekte wordt aangetroffen. Gevolg van een besmetting op een bedrijf kan zijn dat dieren langdurig met antibiotica moeten worden behandeld. Naast de kosten voor de houder, wordt hiermee ook de kans op ontstaan van antimicrobiële resistentie vergroot. Als een dier serologisch positief wordt bevonden is sprake van een bewezen besmetting en is snelle afvoer van een dier de beste maatregel om verdere besmetting op het bedrijf te voorkomen.

Voor salmonella geldt dat bedrijven die een blijvend hoog besmettingsniveau kennen, een risico zijn voor de voedselveiligheid en volksgezondheid. Bedrijven die deelnemen aan een privaat bestrijdingssysteem, maken een plan van aanpak onder begeleiding van een expert, waarin het opsporen en afvoeren van dieren die veel salmonella uitscheiden een essentieel onderdeel is. Daar waar een bedrijf aantoonbaar met zo'n plan van aanpak werkt en de expert, op basis van positieve salmonella-kweek, het advies geeft een dier af te voeren, is aantoonbaar het belang van

diergezondheid en volksgezondheid zwaarwegender dan het belang van de ongeboren foetus. In deze uitzonderlijke gevallen kan op grond van dit besluit een hoogdrachtig dier toch worden verhandeld voor de slacht.

Voor varkens zijn er op dit moment geen dierziekten of zoönosen bekend waarbij afvoer naar slacht van een hoogdrachtig dier noodzakelijk is om uitroeiing van de ziekte of zoönose in het belang is van de diergezondheid of volksgezondheid te realiseren, of beheersing in het belang van de volksgezondheid mogelijk te maken. Mocht dat in de toekomst wel aan de orde zijn, dan voorziet dit besluit in de mogelijkheid om de betreffende dierziekte of zoönose aan te wijzen bij ministeriële regeling. Artikel 2.27a, tweede lid, onder b, van dit besluit voorziet hierin. In het vierde lid van dit artikel zijn de criteria voor aanwijzing opgenomen. Deze komen overeen met de redenen waarom de hierboven genoemde ziekten en zoönosen zijn aangewezen. Voor runderen is voorzien in een gelijke bevoegdheid (artikel 2.46a, tweede lid, onder b, en vierde lid).

Er wordt op gewezen dat er ook bedrijfsgebonden dierziekten zijn waar de maatregelen zijn gericht op beheersing in plaats van uitroeiing. Het gaat dan om dierziektes die algemeen voorkomen in Nederland en waarvan bekend is dat uitroeiing ofwel zeer kostbaar, ofwel veterinair vrijwel onmogelijk is. Voorbeelden zijn paratuberculose en salmonellose. Omwille van diergezondheid of volksgezondheid is het wel van belang om het voorkomen van deze ziektes op bedrijven zoveel als mogelijk te beperken en hoog-risico dieren zo snel als mogelijk af te voeren, om verspreiding binnen een bedrijf onder controle te houden. Naast afvoer zijn strikte bio-veiligheidsmaatregelen hierbij van groot belang. Ten aanzien van besmette hoogdrachtige dieren geldt dat zolang het dier drachtig is, besmetting van andere dieren ook kan worden voorkomen door het treffen van bio-veiligheidsmaatregelen. In dat geval is er geen reden om voor deze dieren te voorzien in een uitzondering op het verbod op verhandeling.

Wanneer er sprake is van een situatie waarin sprake is van noodslacht of van afvoer en doden in het kader van uitroeiing van een dierziekte of een zoönose of beheersing van een zoönose, dient de veehouder op de voornoemde verklaring (artikel 2.27a, derde lid, en 2.46a, derde lid, van het Besluit houders van dieren) naar waarheid te melden waarom de uitzonderingssituatie van toepassing is. Dat brengt mee dat hij zich alleen op de toepassing van een uitzondergrond kan beroepen als hij beschikt over een verklaring van een deskundige, in dit geval een dierenarts.

2.3. Europeesrechtelijk kader

Over de verhandeling van op een bedrijf gehouden varkens of runderen gelden geen Europese regels in het belang van de bescherming van het dierenwelzijn. Wel gelden met het oog op dat belang Europese regels over het transport van dieren (in paragraaf 2.1 aangehaalde verordening) en de bescherming van dieren bij het doden. De nieuwe verboden over het verhandelen voorzien als zodanig niet in nadere beperkingen ten opzichte van deze Europese regelgeving.

Het verbod op het verhandelen van hoogdrachtige varkens en runderen kan het vrije verkeer van goederen en diensten beperken. Veehouders in Nederland kunnen hoogdrachtige varkens en

runderen een beperkte periode niet met het oog op de slacht verhandelen aan slachthuizen in Nederland of in een andere lidstaat, of aan andere schakels in de keten. Daarom is het ontwerp van deze bepalingen aan de Europese Commissie genotificeerd als technisch voorschrift op grond van richtlijn 2015/1535 en richtlijn 2006/123.

2.4. Uitvoering en handhaving

De NVWA is belast met het toezicht op de naleving van de verboden. Overtreding van het verbod geldt als een economisch delict en is strafbaar gesteld bij de Wet op de economische delicten. Op het verloop van het slachtproces bij de slachterijen wordt toezicht uitgeoefend door daar aanwezige dierenartsen van de NVWA. In geval een drachtig dier is aangevoerd en is geslacht, zal de (aanwezige) NVWA dierenarts moeten beoordelen via foetus specifieke kenmerken of er sprake is van een overtreding van het verbod. Met behulp van de administratie van de slachterij, met name de op grond van artikel 27a, derde lid, en 46a, derde lid, van het Besluit houders van dieren te overleggen verklaring en de het bij het dier horende zogeheten voedselketeninformatie-formulier (VKI-formulier), kan de veehouder die het dier ter slacht heeft afgegeven of geleverd, worden achterhaald. Wanneer een overtreding wordt vermoed, kan aan de hand van de bedrijfsgegevens van de betrokken veehouder worden vastgesteld of een overtreding aan de orde is.

Bij het opstellen van de regeling is de NVWA betrokken. De ontwerpregeling zal aan de NVWA aangeboden worden voor een uitvoerings- en handhavingstoets (UHT). De uitkomsten volgen **[PM]**.

2.5. Regeldruk

De veehouder zal, om uitvoering te kunnen geven aan de verboden, in zijn administratie moeten bijhouden hoe ver de dracht bij zijn runderen of zeugen is gevorderd, om zeker te kunnen zijn dat hij het dier niet afvoert of verkoopt met het oog op slacht in het laatste derde deel van de dracht. Alleen dan kan hij aan degene die het dier afneemt naar waarheid verklaren dat het dier zich niet bevindt in het laatste derde deel van de dracht. Dit is op het merendeel van de bedrijven al onderdeel van de reguliere bedrijfsvoering en vergt op deze bedrijven derhalve geen extra aanpassing. Indien dit geen onderdeel van de reguliere bedrijfsvoering is zal het advies van een deskundige, bijvoorbeeld een dierenarts, ingeroepen moeten worden om te verifiëren in welk drachtstadium het dier zich begeeft. De voorrijdkosten van een dierenarts zijn gemiddeld € 35,- met een uurtarief van ongeveer € 120,- per uur. Een snelle check leert hoever een dier drachtig is en een bezoek van een dierenarts kan binnen een kwartier tot half uur worden afgerond. De kosten voor een dergelijk bezoek komen dan op 30€ (15 minuten x € 120,- per uur).

Voor de praktijk zal het wenselijk zijn om op het voedselketeninformatie-formulier (VKI-formulier) ruimte te maken waar de veehouder ter uitvoering van dit besluit kan verklaren dat het dier zich niet in het laatste derde deel van de dracht bevindt. Dit formulier is destijds op initiatief van sectorpartijen, in overleg met de NVWA, opgesteld, en zal dus ook door de partijen zelf moeten worden aangepast.

Het invullen van deze extra vraag op het VKI-formulier kost een houder mogelijk 5 minuten extra tijd. De houder zal dit moeten terugzoeken in zijn bedrijfsadministratie. Uitgaande van een uurtarief van €30,- per uur, kost een dergelijke handeling de veehouder € 2,50 per dier dat zich mogelijk in haar derde deel van de dracht bevindt. Bij een melkveehouderij van gemiddelde bedrijfsomvang met 100 koeien, zullen op jaarbasis een 15 koeien worden afgevoerd naar de slacht. Bij een varkensfokkerij met 1200 zeugen ligt dit aantal op 300-400 zeugen. Opgemerkt wordt dat het hierom een klein aantal dieren gaat, omdat in de meeste gevallen een dier niet drachtig is op het moment dat het bedrijf verlaat.

Een ander bedrijfseffect is, dat drachtige dieren in het gehele laatste derde deel van de dracht niet mogen worden verhandeld voor slacht, in plaats van alleen vanaf het moment dat 90% van de drachtperiode is verstreken. Een houder dient een dier mogelijk aan te houden in de periode tot na het kalven respectievelijk werpen. In deze periode dient de houder de zorgkosten te dragen.

De NVWA zal met de slachthuizen afspraken maken over het vastleggen van een procedure hoe er met dieren wordt omgegaan wanneer deze zich in het laatste derde deel van de dracht bevinden. De inzet van de overheid is dat slachthuizen melding doen bij de NVWA indien zij een vermoeden hebben dat het dier in het laatste derde deel van de dracht is.

3. Uitfasering couperen schapenstaarten (artikel II)

3.1. Achtergrond

Op grond van artikel 2.8, eerste lid, onder a, van de Wet dieren is het verboden om lichamelijke ingrepen bij dieren te verrichten. Dit verbod op het couperen van schapenstaarten geldt sinds 1 januari 2008. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen bepaalde ingrepen worden uitgezonderd van dit verbod (artikel 2.8, tweede lid, onder b, van de Wet dieren). Voor het verwijderen van een deel van de staart bij oaien van de rassen Suffolk, Hampshire Down en Clun Forest is onder voorwaarden voorzien in een uitzondering in artikel 2.5, onder a, van het Besluit diergeneeskundigen. Dit omdat het moeilijk is om de ziekte myiasis bij deze dieren te voorkomen omdat de dieren de lange en bewolde staarten hebben.

De stamboekorganisaties van de genoemde schapenrassen hebben zich destijds gecommitteerd aan het initiëren van fokprogramma's gericht op halvering van de staartlengte vóór 31 december 2027. Om de doelstelling te behalen committeerden de stamboeken zich aan evaluatiemomenten, waarvan het tweede evaluatiemoment in 2017 was. Uit deze evaluatie is gebleken dat geen van de stamboeken de doelstelling gaat waarmaken.

Met de stamboeken ben ik overeengekomen dat het couperen van staarten van schapen van de genoemde rassen met ingang van 1 januari 2028 niet meer zal plaatsvinden. De in dit besluit opgenomen wijziging van artikel 7.1 van het Besluit diergeneeskundigen brengt dit tot uitdrukking (artikel II van dit besluit).

Tot deze einddatum zullen de stamboeken doorgaan met het ingezette fokprogramma. Met kortere staarten blijft het namelijk nog altijd beter mogelijk om myiasis te voorkomen. Eveneens wordt

voorkomen dat deze schapen afhankelijk blijven van een bovengemiddeld niveau van verzorging om myiasis te voorkomen. De stamboeken hebben ook aan de Gezondheidsdienst voor Dieren gevraagd om een protocol op te stellen voor pijnbestrijding tijdens en na de ingreep, zodat zij pijnbestrijding kunnen toepassen zolang de ingreep nog is toegestaan.

3.2. Europeesrechtelijk kader

Voor het couperen van schapenstaarten gelden geen Europese regels. Aan het verbod op het verrichten van deze lichamelijke ingreep, en de uitzondering op dat verbod voor het couperen van staarten van bepaalde rassen, ligt nationaal beleid ten grondslag. De in dit besluit voorziene uitfasering van de mogelijkheid om de staarten van schapen van genoemde rassen te couperen, voorziet dus niet in een nadere nationale regeling ten aanzien van een door de Europese Unie gereguleerd onderwerp.

3.3. Uitvoering en handhaving

Voor de overheid wordt het toezicht en de handhaving vereenvoudigd omdat het verbod op couperen vanaf 1 januari 2028 voor alle rassen gelijk is.

3.4. Regeldruk

Het uitfaseren van couperen van schapenstaarten behelst geen extra regeldruk. Voor de houders van deze schapenrassen (voornamelijk hobbyhouders) zal er welmeer tijd en effort uitgaan naar het voorkomen van myiasis vanwege de lange bewolde staarten.

4. Consultatie

Op het ontwerp van dit besluit hebben belanghebbenden opmerkingen kunnen maken via de algemene consultatiewebsite van de rijksoverheid (www.internetconsultatie.nl). Er is een reactie ontvangen van **(PM)**.

Hieronder wordt ingegaan op de hoofdpunten van de uitgebrachte reacties. **PM**.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,